

**СЕДЕМДЕСЕТ ГОДИНИ СПЕЦИАЛНОСТ
„ИНДУСТРИАЛЕН БИЗНЕС И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО“
В ИУ – ВАРНА**

*Доц. д-р Илиан Минков
Катедра „Индустириален бизнес“
Икономически университет – Варна*

През 2018 г. специалност „Индустириален бизнес и предприемачество“ навършва 70 години, което е признак за традиции, зрялост и устойчивост в развитието. През всичките тези години специалността успява да оцелее при променящите се социално-икономически условия в страната и динамиката на специалностната структура във висшите икономически училища и да обучи десетки хиляди икономисти, реализиращи се с успех във всички сфери на икономиката.

Развитието на специалността, фокусирана върху икономическите, организационните и управленските проблеми на индустриалния сектор, може да се разграничи на два големи периода – по време на централно-плановата икономика, и след преминаването към пазарна икономика.

По време на първия период специалността се утвърждава като една от водещите в Икономически университет – Варна. Тя е създадена през 1949 г. с наименование „Икономика на промишлеността“, като резултат от приетия през 1948 г. курс на индустриализация и електрификация на страната. Общият хорариум на специалността е около 3600 часа при седмична натовареност на студентите от 32-39 часа¹. През годините наименованието ѝ е променяно неколккратно: “Научна организация на производството, труда и управлението в промишлеността”, “Икономика и управление на промишленост-

¹ Благоев, Б. Шестдесет години специалност „Икономика на индустрията“. Сб. „Актуални проблеми на икономиката и управлението на бизнеса“, Варна, 2008, с. 9.

та”, “Икономика и управление на индустрията”. Независимо от тези промени, мисията на специалността е била и си остава да съдейства за просперитета на страната чрез подготовката на висококвалифицирани и с богата култура кадри за индустрията, научната сфера и националното стопанство, както и чрез извършването на разнообразна и обхватна научна, изследователска и консултантска дейност².

Изхождайки от тази мисия са правени множество промени в учебните планове и програми, целящи да адаптират учебното съдържание към потребностите на националната икономика и съвременните достижения на икономическата наука и практика.

През шестдесетте години на миналия век се извършват значителни промени в учебния план на специалността, в основата които е идеята да се създадат условия за подготовка на инженер-икономисти за промишлеността. В резултат на това са включени за изучаване както редица математически, така и технологични дисциплини, осигуряващи необходимата технологичност и профилиране на подготовката на икономистите в промишлеността. Оформят се и профили (специализации) – “Икономика и управление на машиностроенето и корабостроенето”, “Икономика и управление на химическата и металургична промишленост”, “Икономика и управление на хранително-вкусова промишленост” и “Материално-техническо снабдяване”. По този начин, диференциацията на обучението по основни отрасли на индустрията задълбочава практическата му ориентация, осигурявана не само от специализираната технологична подготовка на студентите, но и от строго специализираното и съобразено с отрасловите особености обучение в областта на организацията на производството, труда и управлението³.

Началото на седемдесетте години е белязано от отделянето на “Материално-техническо снабдяване“ като самостоятелна специал-

² Пак там, с. 10.

³ Благоев, Б. Шестдесет години специалност „Икономика на индустрията“. Сб. „Актуални проблеми на икономиката и управлението на бизнеса“, Варна, 2008, с. 11.

ност. Това обстоятелство, както и настъпилите значими промени в организацията и управлението на националното стопанство водят до нови съществени изменения в учебния план и учебното съдържание на специалността. Въведени са нови учебни дисциплини, свързани с изследване на операциите, технико-икономически проучвания, проектиране на системи за управление в промишлеността, научна организация на производството, труда и управлението и др., което разширява функционалния обхват на подготовката на студентите чрез обхващане на редица нововъзникнали организационно-икономически и управленски функции в индустриалното предприятие⁴.

От средата на 80-те години в специалността е въведена нова тристепенна структура на обучение, което дава възможност да се увеличи гъвкавостта на специалната и специализиращата подготовка и по-непосредствено да се отговори на динамичните потребности на икономическата и обществена практика в страната. В следващите години, паралелно с прехода към пазарно стопанство, в третата степен на обучение на специалността успешно се развиват редица практически ориентирани специализации – икономика и управление на производствено-стопанската дейност, икономика и управление на научно-изследователската и технологична дейност, бизнес развитие и управление на ресурсите, индустриален мениджмънт и маркетинг, предприемачество и малък бизнес, финансов мениджмънт и др.⁵ Развитието на тези специализации създава базата, върху която се поставя началото на магистърската програма на специалността през учебната 1996/1997 г., която и до днес е една от най-търсените и успешни магистърски специалности в ИУ-Варна.

Условията на пазарна икономика отправят огромно предизвикателство към специалността по отношение на нейната насока и съдържание и са свързани с цялостна промяна на фокуса на обучение

⁴ Пак там.

⁵ Пак там.

от административно-планово към пазарно стопанство. Последвалите промени в учебните планове и програми, както и във формите и методите на обучение, вече трето десетилетие целят да адаптират знанията, уменията и компетентностите на студентите към потребностите на бизнеса и работодателите.

Първата значителна промяна е направена в учебния план, утвърден за учебната 1995/1996 г., в който освен промените в учебното съдържание и организацията на обучението, е променен и общият хорариум на 2700 ч. През следващото десетилетие продължава процесът на актуализация на учебната документация на специалността, като основният акцент е „по-ясна ориентация на подготовката на обучаваните специалисти към спецификата на съвременните предприятия и корпорациите, засилване на непосредствената практическа ориентация на обучението, както и подготовка за пълна реализация на принципите и изискванията на Болонския процес“⁶.

Развитие претърпява и магистърската програма на специалността, която наред с текущите промени в учебния план, променя неколккратно и наименованието си: „Икономика на индустрията“, „Индустриален бизнес и администрация“, „Корпоративно развитие и управление“, и „Корпоративен бизнес и управление“, с което наименование се предлага и до днес. Пионерско за университета е решението на катедрата да предложи магистърската специалност и в дистанционна форма на обучение през учебната 2008/2009 г., което намира изключително добър прием сред кандидат-магистрите, отразяващо се в значително търсене на тази образователна услуга през следващото десетилетие.

Годините след 2010 г. се оказаха трудни за специалност „Икономика на индустрията“, в резултат на неблагоприятните демографски тенденции, засилване на достъпа до образование в други страни, членки на ЕС и др. фактори. Динамичната и несигурна пазарна среда наложи и съответни пазарноориентирани мерки от страна на

⁶ Пак там, с. 12.

катедра „Индустриален бизнес“ по отношение на предлаганите образователни продукти. Направена бе промяна в името на специалността, като дългогодишното наименование „Икономика на индустрията“ бе заменено от „Индустриален бизнес“ през 2012 г., а покъсно и от „Индустриален бизнес и предприемачество“ (2014 г.). Едновременно с това беше намален общият хорариум на аудиторната заетост до 2205 ч. Осъществена бе и актуализация на учебния план, продиктувана от тенденциите в търсенето на трудовия пазар. За да се осигури възможност на студентите да се профилират в две различни области – предприемачество и индустриален бизнес – бяха формирани по два избираеми блока от специални дисциплини през всеки семестър на 3 и 4-ти курс.

В отговор на засилващият се интерес към електронното и дистанционното обучение, и с оглед използването на съвременните информационни и комуникационни технологии, беше стартирането на специалност „Индустриален бизнес и предприемачество“ в дистанционна форма на обучение през 2014 г. По този начин беше обхванат неусвоен пазарен сегмент от работещи със средно образование, желаещи да повишат образователното си равнище. Тук отново следва с гордост да отбележим, че катедра „Индустриален бизнес“ беше първата в ИУ-Варна, която предложи бакалавърска програма в дистанционно обучение, което намери своето отражение и в приема през следващите години. През настоящата 2018 г. се дипломира първият випуск дистанционни бакалаври, които демонстрираха висока степен на удовлетвореност от обучението и практическата полза от получените знания.

Съчетанието между широката теоретична база и специална подготовка с практико-приложна насоченост, дава на завършилите специалност "Индустриален бизнес и предприемачество" нужната квалификация и те се реализират пълноценно като професионалисти в различни сфери: икономисти, приложни и аналитични специалисти, оперативни, функционални и линейни мениджъри в малки, средни и големи индустриални предприятия, научно-изследова-

телски институти и развойни звена в индустрията, институции и органи на държавната и общинската администрации, банки, инвестиционни дружества и фондове, консултантски фирми, бизнес инкубатори, клъстери и бизнес мрежи, дилъри и брокери на стокови и фондови борси, търговски посредници и дистрибутори, частни предприемачи и др.

Поддържането на високо качество на обучението изисква наличието на висококвалифициран екип от преподаватели. Към момента броят на редовните преподаватели в катедрата е 12, като 5 са доценти, а 7 – главни асистенти с докторска степен. Със задоволство следва да отбележим активната консултантска и експертна дейност на членовете на катедрения колектив, обстоятелство високо ценено от студентите. Тази дейност е широкопрофилна и показва високата квалификация и експертност на преподавателите. Те са ангажирани с бизнес оценяване на предприятия и недвижими имоти, разработване на документи за развитие на общини, изграждане и внедряване на интегрирани системи за управление на бизнес процесите, консултиране на фирми от и извън ЕС за български пазари, разработване и управление на проекти по оперативни програми, счетоводни, данъчни и финансови консултации и др. Също така преподаватели от катедрата участват и в редица експертни съвети в страната, в т.ч. за подпомагане органите на държавното и регионално управление по проблеми от регионален характер; по проблеми на заетостта и безработицата, както и за избор на изпълнители по конкретни процедури за обществени поръчки по реда на ЗОП. Активно участие на членове на катедрата има в работата на регионални, областни и общински органи където се анализират и планират политиките и стратегиите за развитие на съответните структури, а също така и в различни по своя характер неправителствени организации. В резултат на всичко това натрупаният практически опит се проектира в знанията, уменията и компетентностите на обучаваните студенти и благоприятства успешната им професионална реализация.

Друг съществен момент е непрекъснатата работа по актуализи-

ране на учебното съдържание по преподаваните дисциплини, усъвършенстване организацията и методите на обучение, както и прилагане на активни мерки за обучение с цел повишаване на практическата му пригодност. За това допринася активната научно-изследователска дейност на членовете на катедрата, работата по множество международни и национални изследователски проекти, участието в конференции и специализации във водещи висши училища, международната и вътрешната преподавателска мобилност и др.

Важен момент, от гледна точка на актуалността на учебния план и учебните програми на специалността и връзката им с практиката, е отчитането на мнението и препоръките на работодателите при всяка актуализация. Във връзка с това следва да се подчертае, че катедра „Индустириален бизнес“ развива ползотворно сътрудничество с Българска стопанска камара – Варна, Асоциация на индустриалния капитал в България, Варненска търговско-индустриална камара, Пристанище Варна ЕАД, Холдинг Варна АД, пивоварна “Гларус” и др. Съвместно с тези партньори се провеждат обучения в различни направления, като в същото време те оказват и пълно съдействие на научно-изследователската дейност на членовете на катедрата. В крайна сметка може да се каже, че именно връзките с работодателски и бизнес организации осигуряват и поддържат практическата насоченост, приложимост и актуалност на обучението в специалност “Индустириален бизнес и предприемачество”. Тук следва да се споменат и регулярните посещения в индустриални предприятия, организирани от членовете на катедрата, които дават възможност на студентите да онагледят получените знания с визия за процесите и дейностите в индустриалното производство.

В заключение искам да отбележа, че независимо от трудностите, специалността продължава да се развива. Фокусът на това развитие се основава на идейната концепция, че знанията са необходими само когато имат практическа ползност. С оглед на това приоритетите в бъдещото развитие са насочени към подобряване на практи-

ческото обучение, участие на гост-лектори от водещи бизнес организации, използване на съвременни методи за преподаване и контрол на знанията на студентите, включването им за участие в различни научно-изследователски проекти и др., което ще допринесе завършващите специалност “Индустриален бизнес и предприемачество” да бъдат още по-конкурентоспособни на пазара на труда.

Контакти:

Доц. д-р Илиан Минков

E-mail: minkov@ue-varna.bg